

PRIČE ZA PROMJENU

PRIČE ZA PROMJENU

**Kako koristiti pripovijedanje i umjetnost u klimatskom
obrazovanju**

Za edukatore, učitelje i organizacije mladih

PRIČE ZA PROMJENU praktični su vodič za korišćenje metodologije pripovijedanja, kreativnog pisanja i klimatske fikcije u radu s mladima. Iskustvo koje želimo podijeliti temelji se na stvarnim projektnim aktivnostima provedenim širom Zapadnog Balkana.

Ključna poruka koju želimo proširiti jeste da klimatske promjene nisu samo naučni problem, već i društveni, emocionalni i kulturni.

Molimo vas da ovaj priručnik koristite kao fleksibilan alat koji možete prilagoditi svojoj grupi, kontekstu i potrebama. Ne postoji strogo pravilo, samo se usresredite na proces, a ne na savršenstvo.

AUTORI

Zelena akcija/ Friends of the Earth Croatia, a u saradnji sa:

Zero Waste Montenegro (Crna Gora)

Omladinski centar CK13 (Srbija)

Centar za životnu sredinu (Bosna i Hercegovina)

Više o projektu: <https://zelena-akcija.hr/hr/projekti/story-projekt>

Razvijeno u okviru projekta „PRIČA O GRANICI OD 1,5°C – Rješenja i pripovijedanje mladih sa Zapadnog Balkana“

THE STORY OF THE 1.5° C LIMIT

SOLUTIONS AND STORYTELLING
OF YOUTH FROM WESTERN BALKAN

Co-funded by
the European Union

Centar za
životnu sredinu

ZERO
WASTE
MONTENEGRO

CK13

Projekat 101184372- STORY- ERASMUS-YOUTH-2024-CB je finansiran sredstvima Evropske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornim za njih.

SADRŽAJ

Uvod.....	5
Zašto pripovijedanje i umjetnost u edukaciji o klimi.....	7
Šta je klimatska fikcija (Cli-Fi)?.....	8
Metodologija: kako koristiti ove pristupe.....	10
• Radionica kreativnog pisanja (iskustvo CK13).....	10
• Konkurs za klimatsku fikciju – Homo Climaticum.....	12
Zaključak, šta smo naučili i preporuke.....	14-15

UVOD

Klimatska kriza jedan je od najvećih izazova s kojima se danas suočavamo. Mladi su sve više svjesni problema zaštite okoline, ali edukacija o klimi često se temelji samo na činjenicama i podacima, što se ponekad može činiti udaljenim, previše složenim ili teškim za povezati sa svakodnevnim životom.

Klimatske promjene nisu samo naučni problem. To je i društvena, emocionalna i kulturna tema koja utiče na to kako živimo, razmišljamo i zamišljamo budućnost. Zbog toga vjerujemo da je važno pronaći nove načine za razgovor o tome i kako raditi s mladima.

Projekat STORY nastao je s namjerom drugačijeg pristupa. Ideja je bila povezati klimatske teme s kreativnošću, pripovijedanjem i umjetnošću. Projekat vodi Zelena akcija, zajedno s partnerima sa Zapadnog Balkana: Zero Waste Montenegro, Omladinski centar CK13 i Centar za životnu sredinu. Više informacija o projektu možete pronaći ovdje: <https://zelena-akcija.hr/hr/projekti/story-projekt>

Usredsredili smo se na to kako raditi s mladima, uključujući one s manje mogućnosti, ali i s ljudima i organizacijama koje rade s mladima. Kroz različite aktivnosti pomogli smo im da bolje razumiju klimatsku pravdu, razmisle o rješenjima u svojim lokalnim zajednicama i pronađu kreativne načine za izražavanje svojih ideja.

Tokom projekta smo organizovali razmjene mladih, radionice kreativnog pisanja, treninge, studijske posjete i podržavali različite ideje mladih. Veliki dio projekta bio je korišćenje umjetnosti i pripovijedanja, posebno klimatske fikcije, kao načina da mladi istraže klimatske teme i podijele svoja mišljenja.

Jedna važna stvar koju smo naučili jeste da pripovijedanje može učiniti da se klimatski problemi osjećaju stvarnije i ličnije. Ono pruža mladima prostor da zamisle budućnost, da postavljaju pitanja i da kažu šta misle i osjećaju. Umjesto da samo uče o klimatskim promjenama, oni postaju dio razgovora.

Priručnik „Priče za promjenu“, jedan je od rezultata projekta. Namijenjen je osobama koje rade s mladima, edukatorima, učiteljima i organizacijama koje žele isprobati slične pristupe u svom radu. To je praktičan alat koji može podržati učenje i vođenje procesa pripovijedanja i klimatske pravde.

Takođe je važno spomenuti da ovaj priručnik nadopunjuje regionalnu književnu inicijativu i publikaciju „Homo Climaticum: Balkan: 2026“, koja je uključivala takmičenje u pisanju klimatske fikcije i zbirku priča za mlade.

Dok zbirka kratkih priča i pjesama Homo Climaticum predstavlja kreativne rezultate mladih ljudi širom balkanske regije, ovaj se priručnik fokusira na metode, alate i smjernice za provođenje sličnih aktivnosti u praksi.

U priručniku ćete pronaći ideje, metode i primjere temeljene na onome što smo testirali u projektu.

Ovo nije strogi vodič koji treba slijediti korak po korak. Aktivnosti možete prilagoditi svojoj grupi, kontekstu i potrebama. Cilj je podržati vas u stvaranju prostora u kojima mladi mogu učiti, izražavati se i osjećati se podstaknutima na djelovanje.

1. Zašto pripovijedanje i umjetnost u edukaciji o klimi

Rad s mladima na temama vezanim za klimu nije uvijek jednostavan. Mnoge tradicionalne metode u obrazovanju fokusiraju se na činjenice, podatke i opise problema. To je važno, ali često samo po sebi nije dovoljno.

Klimatske promjene nisu nešto što razumijemo samo umom. To je takođe nešto što osjećamo, zamišljamo i na šta emocionalno reagujemo. Zbog toga smo otkrili da pripovijedanje i umjetnost mogu biti vrlo moćni alati u edukaciji o klimi.

Tradicionalna nastava često se svodi na objašnjavanje toga šta su klimatske promjene i koji su problemi. To se mladima ponekad može činiti dalekim ili preopterećujućim.

Pripovijedanje funkcioniše drugačije. Stvara emocionalnu povezanost. Kada mladi pišu priče ili stvaraju likove, ne samo da uče o klimatskim promjenama - oni sebe stavljaju u središte toga. To temu čini stvarnijom i lakšom za razumijevanje.

Pripovijedanje takođe pomaže u izgradnji empatije i otvara prostor za maštu. Na primjer, kada mladi zamišljaju različite živote, mjesta ili verzije budućnosti, počinju shvatati kako klimatske promjene utiču na druge, ne samo na njih. Istovremeno, umjesto da se fokusiraju samo na probleme, imaju priliku zamisliti i različite verzije budućnosti, rješenja i mogućnosti. To je posebno važno u obrazovanju o klimatskim promjenama, gdje budućnost ponekada može izgledati neizvjesna.

Jedna od najvažnijih stvari koje smo primijetili jeste da kreativne metode mogu pomoći mladima da se osjećaju uključenijima. Kada nešto stvore sami - priču, pjesmu ili ideju - više nisu pasivni učenici nego postaju učesnici u temi i počinju uviđati da je njihov glas važan i da mogu doprinijeti promjeni na svoj način.

Dakle, glavne prednosti korišćenja pripovijedanja i umjetnosti mogu se grupirati u tri jednostavna područja kao što su razumijevanje, izražavanje i djelovanje.

Za mlade, razumijevanje složenih tema poput promjene klime postaje lakše kada se one pretvore u priče i kada ih umjesto apstraktnih informacija mogu povezati sa stvarnim situacijama i likovima.

Takođe, izražavanje kroz pripovijedanje i umjetničke kreativne aktivnosti daje im siguran prostor za izražavanje misli, osjećaja, strahova i ideja o budućnosti, što je posebno važno kada se bave teškim temama poput klimatskih promjena.

Konačno, kada se osjećaju emocionalno povezanim i saslušanim, vjerovatnije je da će razmišljati o rješenjima i preduzeti mjere, što čini kreativnost prvim korakom prema angažmanu i promjeni.

2. Šta je klimatska fikcija (Cli-Fi)?

Klimatska fikcija, često nazivana Cli-Fi, žanr je pripovijedanja koji se bavi klimatskim promjenama i ekološkim problemima. Može se odvijati u sadašnjosti, prošlosti ili budućnosti. Ono što povezuje sve ove priče jeste to što istražuju kako klimatske promjene utiču na ljude, društva, ekosisteme i svakodnevni život.

Cli-Fi ne govori samo o katastrofama ili negativnoj budućnosti. Takođe može ukazati na rješenja, alternative i različite načine života. Pruža prostor za zamišljanje kako bi svijet mogao izgledati, i na težak i na optimističan način.

Za mlade je klimatska fikcija korisna jer povezuje globalne probleme s ličnim iskustvom. Umjesto da govore samo o podacima ili apstraktnim problemima, oni istražuju klimatske promjene kroz likove, emocije i svakodnevne životne situacije.

Po našem iskustvu, ova metoda dobro funkcioniše jer otvara maštu i ličnu refleksiju i pomaže učesnicima da razmišljaju o pitanjima poput:

- Šta klimatske promjene znače za mene lično?
- Kako će nam promijeniti način na koji živimo, radimo, jedemo ili se krećemo?
- Kakvu budućnost želimo izgraditi?

Cli-Fi takođe daje prostor za neizvjesnost, strah, nadu i ideje. U pripovijedanju ne postoji „tačan odgovor“, što mnogim mladim ljudima olakšava učestvovanje, čak i ako se ne vide kao pisci.

Dobar primjer našeg rada je inicijativa *Homo Climaticum*, koju je razvila Zelena akcija u saradnji s regionalnim partnerima. Tokom godina, ovaj je projekat uključivao nekoliko književnih poziva i publikacija usmjerenih na klimatsku fikciju, u kojima je prikupljeno preko 200 kratkih priča i pjesama, pisaca i mladih ljudi, istražujući budućnost oblikovanu klimatskim promjenama.

Nadovezujući se na to iskustvo, zajedno s partnerima sa Zapadnog Balkana i Klubom Booksa iz Zagreba pokrenuto je novo regionalno izdanje "Homo Climaticum: Balkan: 2026". Fokus je na mladima iz regiona, jednom od klimatski najosjetljivijih područja u Evropi, gdje su klimatske promjene već vidljive u svakodnevnom životu – kroz duže toplotne talase, promjene u obrascima padavina, poplave, požare i promjene sezonskog vremena.

Kroz ovo iskustvo, vidjeli smo da klimatska fikcija nije samo kreativna vježba, već i način da mladi ljudi razmišljaju o stvarnim promjenama oko sebe i postavljaju dublja pitanja o budućnosti: Kako će klimatske promjene uticati na naše živote, naše zajednice i naše odnose? Kako će društva reagovati - kroz izolaciju ili solidarnost, strah ili saradnju?

Za rad s mladima, klimatska fikcija može se koristiti na vrlo jednostavne načine. Može započeti kratkim podsticajem za pisanje, grupnom raspravom ili zamišljanjem budućeg scenarija. Ne mora biti komplikovana ili zahtijevati napredne vještine pisanja jer je fokus na idejama, a ne na savršenstvu.

U projektu STORY, Cli-Fi je bio jedna od ključnih metoda korišćenih za podršku mladima u istraživanju klimatske pravde i izražavanju njihovih stavova. Takođe je postao način povezivanja lične kreativnosti sa širim društvenim i ekološkim temama.

3. Metodologija: kako koristiti ove pristupe

1. Radionica kreativnog pisanja (iskustvo CK13)

Radionica kreativnog pisanja desila se tokom i nakon edukativno-aktivističkog terenskog izleta na Frušku goru, u sklopu studijskog boravka u Srbiji. Iskustvo boravka u prirodi, šetnje šumom i provođenja vremena na otvorenom postalo je važno polazište za pisanje.

Mnogi učesnici ušli su u proces pisanja još uvijek noseći utiske tog dana, poput osjećaja ljepote, smirenosti i svojevrsnog povratka nečemu zaboravljenom iz djetinjstva. Te su emocije korišćene kao kreativna polazna tačka za pisanje.

Radionicu je vodio član kolektiva CK13, Đorđe Majstorović, koji je podržao učesnike u pronalaženju riječi za sopstvena iskustva. Fokus nije bio na „dobrom pisanju“ ili književnoj vještini, već na pomaganju svima da izraze ono što su osjećali i doživjeli na svoj način.

Bez pritiska da pišu ispravno ili lijepo, bili su podstaknuti da traže sopstvene riječi i da komuniciraju šta ih je dotaknulo tokom dana, i sebi i jedni drugima.

Istovremeno, radionica je otvorila prostor za ekološku maštu. Učesnici su pozvani da istraže klimatsku fikciju i razmišljaju o promjenama u okolini, uključujući teže i neugodnije stvarnosti koje se često ignorišu ili izbjegavaju.

Metodologija

Radionica kreativnog pisanja - otvaranje percepcije

Na temelju ovog iskustva, radionica kreativnog pisanja se može shvatiti kao **grupna metoda** koja podržava kreativnost i izražavanje. Cilj nije stvaranje savršenih književnih tekstova, već jačanje sposobnosti svih da izraze misli, osjećanja i iskustva.

To se može postići na nekoliko načina:

Usmena razmjena utisaka: na početku radionice započnite grupnim razgovorom. Ovo je prostor za učesnike da podijele utiske koji proističu iz iskustva, mjesta ili teme. Ovaj korak je važan jer smanjuje pritisak da se nešto mora napisati odmah, omogućujući učesnicima da se opuste, slobodno govore i povežu jedni s drugima. Takođe olakšava kasniji ulazak u proces pisanja.

Pisanje iz druge perspektive

Nakon rasprave, učesnici se pozivaju da napišu kratki tekst na temelju svog utiskali iz drugačije perspektive.

Na primjer:

- Ako je iskustvo o šumi, učesnici mogu pisati iz perspektive stabla, staze, životinje ili same šume
- Ako se radi o mjestu, mogu zamisliti glas tog mjesta
- Ako se radi o klimatskom problemu, mogu zamisliti glas nekoga ili nečega na šta je to uticalo.

Ova vježba pomaže učesnicima da izađu izvan sopstvene perspektive i razviju maštu i empatiju. Takođe otvara prostor za kreativnije i neočekivane priče. Važno je osigurati dovoljno vremena za pisanje kako bi učesnici mogli istražiti svoje ideje bez pritiska.

Dijeljenje iskustva i proširivanje mašte

Nakon pisanja, učesnici mogu dobrovoljno čitati svoje tekstove naglas i dijeliti ih s grupom. Ovaj trenutak je važan jer stvara razmjenu. Posebno kada učesnici čuju različite perspektive, grupa postaje prostor učenja jednih od drugih.

Takav trenutak je prilika za voditelja da podrži cijeli proces podsticanjem otvorenosti, poštovanja i kreativne slobode, pomažući učesnicima da promisle o svom pisanju i prošire svoje ideje.

Kroz međusobno dijeljenje i raspravu, učesnici često otkrivaju nove načine razmišljanja i nove načine izražavanja, što pomaže proširivanju individualne mašte i jača osjećaj da svako ima nešto vrijedno za reći.

Šta smo naučili na ovoj radionici

Iz ovog iskustva naučili smo da kreativno pisanje najbolje funkcioniše kada nema pritiska na izvedbu. Kada su učesnici oslobođeni ideje o „dobrom pisanju“, otvoreniji su, iskreniji i kreativniji. Takođe smo vidjeli da povezivanje pisanja sa stvarnim životnim iskustvima, posebno vremenom provedenim u prirodi ili zajedničkim grupnim iskustvima, čini proces smislenijim.

Konačno, prelazak s lične perspektive na imaginarne perspektive (poput pisanja iz perspektive prirode ili predmeta) pomaže učesnicima da drugačije razmišljaju o svijetu i svom mjestu u njemu.

2. Takmičenje za klimatsku fikciju – Homo Climaticum

Jedna od ključnih aktivnosti unutar projekta STORY bilo je regionalno takmičenje u pisanju klimatske fikcije pod nazivom „**Homo Climaticum**“. Ovo takmičenje koordinisala je Zelena akcija u saradnji s partnerima iz regiona, uključujući Omladinski centar CK13 iz Srbije, Centar za životnu sredinu iz BiH, Zero Waste Montenegro iz Crne Gore i Klub Booksa iz Hrvatske.

Takmičenje je pozvalo ljude iz regiona da napišu kratke priče i poeziju u žanru klimatske fikcije (Cli-Fi). Cilj je bio koristiti kreativno pisanje kao način istraživanja klimatskih promjena, zamišljene budućnosti i mogućih odgovora na ekološke izazove.

Cijeli proces organizovan je paralelno širom regiona. Svaka partnerska organizacija bila je odgovorna za prikupljanje priča učesnika u svojoj zemlji, što je omogućilo da takmičenje istovremeno dosegne različite zajednice i kontekste. Ovaj pristup pomogao je da proces postane pristupačniji i lokalno utemeljen, a istovremeno je sve povezao u jednu regionalnu aktivnost.

Tokom projekta primili smo više od 130 priča i pjesama iz cijelog regiona. Ovi prilozima pokazali su snažan interes za pripovijedanje vezano uz klimu i kako mladi i drugi učesnici vide i zamišljaju klimatske promjene u svom svakodnevnom životu.

Glavna ideja takmičenja bila je ići dalje od jednostavne svijesti i informacija i umjesto toga otvoriti prostor za maštu, promišljanje i lično izražavanje. Učesnici su bili pozvani da razmisle o pitanjima kao što su:

Šta klimatske promjene znače za mene lično?

- Kako će to promijeniti naše svakodnevne živote i zajednice?
- Kako će društva reagovati- solidarnošću ili nejednakošću?
- U kakvoj budućnosti želimo živjeti?

Cilj ove aktivnosti je stvaranje objavljene zbirke odabranih priča i pjesama pod nazivom „Homo Climaticum: Balkan 2026“, koja okuplja najbolje primjere klimatske fikcije iz regije. Izdanje za 2026. godinu fokusira se na Zapadni Balkan kao jednu od klimatski osjetljivih regija Evrope, gdje su klimatske promjene već vidljive u svakodnevnom životu kroz toplotne talase, poplave, suše, požare i promjenjive sezonske obrasce.

Takmičenje je prvenstveno bilo namijenjeno mladima (18–30 godina), ali je bilo otvoreno i za sve zainteresovane pisce. Fokusiralo se na kratke priče i poeziju, s jednostavnim smjernicama koje omogućuju kreativnu slobodu, a istovremeno osiguravaju da su radovi povezani s temom klimatskih promjena.

Po našem iskustvu, ova vrsta takmičenja dobro funkcioniše jer kombinuje kreativnost, promišljanje i učestvovanje. Pruža mladima prostor da se izraze i razmišljaju o klimatskim promjenama na ličniji i maštovitiji način.

U okruženju rada s mladima, slično takmičenje može se organizovati u jednostavnom formatu - lokalno, regionalno ili online. Najvažniji elementi su otvorenost, dostupnost i podsticanje mašte, a ne tehničke vještine pisanja.

Prijedlozi za organizovanje sličnog takmičenja

Takmičenje u pisanju klimatske fikcije može se organizovati na jednostavan način, ali postoji i nekoliko elemenata koji proces mogu učiniti bogatijim i zanimljivijim.

Korisno je započeti s jasnim i jednostavnim smjericama (ili uslovima poziva). Ovdje ćete definisati osnovna pravila takmičenja (format, trajanje, temu, rokove), ali neka budu jednostavna i fleksibilna kako biste podstaknuli učestvovanje.

Takođe ćete morati odabrati žiri koji će vas podržati u procesu odabira. To može podržati mala i raznolika skupina ljudi poput pisaca, edukatora ili ljudi koji rade u području klime i rada s mladima, što može pomoći u osiguravanju različitih perspektiva u procesu odabira.

Nakon procesa odabira najboljeg rada koji želite predstaviti, možete organizovati javni događaj, poput čitanja odabranih priča. To će procesu dodati važnu društvenu dimenziju i stvoriti prostor za dijeljenje, raspravu, pa čak i uključiti publiku u odabir svoje omiljene priče.

Konačna zbirka odabranih priča može se obogatiti i ilustracijama ili jednostavnim vizualnim dizajnom, što pomaže da priče budu pristupačnije i zanimljivije. U nekim slučajevima, priče se mogu dalje razvijati u druge formate, poput pozorišta, filma ili audiozapisa, otvarajući nove načine povezivanja s publikom.

Ovi elementi nisu nužni za svaki kontekst, ali mogu pomoći u dosezanju nove publike i proširiti uticaj sličnih takmičenja i aktivnosti kreativnog pisanja ili pripovijedanja.

ZAKLJUČAK

Rad s pripovijedanjem i umjetnošću u edukaciji o klimi pokazao nam je da mladi ljudi snažno reaguju kada im se pruži prostor za maštanje, stvaranje i izražavanje. Klimatske promjene često se predstavljaju na apstraktan ili tehnički način, ali kreativne metode čine ih ličnijima, razumljivijima i smislenima.

Kroz projekt STORY vidjeli smo da mladi ljudi ne žele samo učiti o problemima - oni također žele zamisliti rješenja, izraziti svoja osjećanja i učestvovati u oblikovanju budućnosti. Pripovijedanje im je dalo način da to učine u sigurnom i otvorenom prostoru.

Šta smo naučili

Jedna od glavnih lekcija je da u kreativnom radu nema potrebe za savršenstvom. Kada se ukloni pritisak iz pisanja ili umjetničkog izražavanja, učesnici su otvoreniji, iskreniji i kreativniji.

Takođe smo naučili da različiti formati dobro funkcionišu zajedno. Radionice, vježbe pisanja i otvoreni pozivi poput takmičenja za klimatsku fikciju podržavali su različite vrste učestvovanja. Neki se ljudi osjećaju ugodnije pišući individualno, dok drugi preferiraju grupne rasprave ili strukturisane aktivnosti.

Još jedna važna lekcija je da je kontekst važan. Povezivanje aktivnosti sa stvarnim iskustvima - prirodom, lokalnim okruženjem ili svakodnevnim životom - pomaže učesnicima da se dublje povežu s temom.

Konačno, vidjeli smo da je mašta moćan alat. Kada se mladi ljudi pozovu da razmišljaju o budućnosti, oni ne samo da opisuju probleme, već i predlažu ideje, alternative i nove načine razmišljanja.

Završna poruka

Projekat STORY nam je pokazao da pripovijedanje nije samo kreativna vježba. To je i način povezivanja ljudi, izgradnje empatije i otvaranja razgovora o budućnosti. Kada mladi ljudi dobiju alate za pričanje sopstvenih priča, oni također počinju vidjeti sebe kao dio promjene. Tu leži prava vrijednost ovog pristupa - ne samo u učenju o klimatskim promjenama, već i u zamišljanju i oblikovanju odgovora na njih.

Preporuke za edukatore i sve koji rade s mladima

Na temelju našeg iskustva, predlažemo sljedeće pri korišćenju pripovijedanja i umjetnosti u edukaciji o klimi:

- Neka aktivnosti budu jednostavne i pristupačne. Učesnicima nije potrebno prethodno iskustvo u pisanju ili umjetnosti.
- Fokusrirajte se na proces, a ne na rezultat. Cilj je izražavanje, a ne savršeni rezultati.
- Stvorite sigurno i podržavajuće okruženje u kojem su sve ideje dobrodošle.
- Koristite iskustva iz stvarnog života ili lokalne kontekste kao početnu tačku.

Dajte prostora mašti i različitim perspektivama, uključujući buduće scenarije. Podstaknite dijeljenje, ali nikada ne prisiljavajte na učestvovanje - mnogi radije izražavaju svoje mišljenje privatno.

THE STORY OF THE 1.5° C LIMIT

SOLUTIONS AND STORYTELLING
OF YOUTH FROM WESTERN BALKAN

Co-funded by
the European Union

Centar za
životnu sredinu

ZERO
WASTE
MONTENEGRO

CK13

Projekat 101184372- STORY- ERASMUS-YOUTH-2024-CB je finansiran sredstvima Evropske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

